

บทที่ ๔

วิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองในพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อส่งเสริมการปกครองของไทยปัจจุบัน

ประวัติพระพุทธศาสนาจะเห็นว่า พระพุทธเจ้าไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองของบ้านเมืองโดยตรง แต่พระองค์เป็นพระราชโอรสของกษัตริย์ได้สละตำแหน่งพระมกุฏราชกุมารเสด็จออกบวชเพื่อแสวงหาความสงบ และความจริงแห่งชีวิตเพื่อความหลุดพ้นแห่งกิเลส คือหนทางแห่งพระนิพพาน พระองค์จึงได้ดวงตาเห็นธรรม และมีสาวกออกบวชตามมากมาย ที่อาศัยจำพรรษาและออกเผยแผ่พระศาสนาตามเมืองต่าง ๆ จึงเกิดมีสังคมสงฆ์ขึ้น พระองค์จึงใช้หลักธรรมาธิปไตยและหลักเมตตาในการปกครอง พระองค์ได้ยึดแนวคิดสังคมสงฆ์ส่วนใหญ่ที่เห็นชอบถูกต้อง เป็นบรรทัดฐาน และได้ให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย พระองค์จึงได้นำหลักธรรมมาเทศนาชี้แจงแสดงแก่พระราชและผู้ปกครองบ้านเมืองที่ได้ใคร่ขอปรึกษา ในการบริหารปกครองบ้านเมืองให้สงบเรียบร้อย ดังพระองค์ปกครองสงฆ์ให้สงบร่มเย็น ซึ่งผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองในพุทธปรัชญาเถรวาท ในประเด็นดังนี้คือ (๑) อัตตธิปไตย คือ ความมีตนเป็นใหญ่ (๒) โลกาธิปไตย คือ ความมีโลกเป็นใหญ่ (๓) ธรรมาธิปไตย คือ ความมีธรรมเป็นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการปกครองของไทยปัจจุบันได้อย่างไร ดังนี้

๔.๑ แนวคิดอัตตธิปไตย คือ ความมีตนเป็นใหญ่

อัตตธิปไตย คือ ความมีตนเป็นใหญ่ กล่าวได้ว่าในทางการเมืองการปกครอง การยึดตนเองเป็นใหญ่หรือเป็นที่ตั้งนั้น มีทั้งดีและไม่ดี อยู่ที่ผู้ใดจะคิดพิจารณาในการนำไปใช้ให้ถูกต้องตามความเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ หรือที่สำคัญในการบริหารปกครองบ้านเมือง ดังผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ต่อไปนี้ ระบบอัตตธิปไตย ถ้าอำนาจสูงสุดอยู่กับบุคคลเพียงคนเดียวหรือกลุ่มเดียวจะใช้อย่างไรก็ได้โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ เป็นสิ่งที่อันตรายอย่างยิ่ง แต่ถ้าผู้ปกครองหรือผู้นำมีเมตตาธรรม ให้ความเสมอภาคกับประชาชนสังคมทุกกลุ่มทุกชนชั้นปัญหาต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแต่ก็น้อย ซึ่งมีพุทธสุภาษิตที่กล่าวเตือนสติ

ให้ข้อคิดผู้ที่มีอำนาจและผู้นำประเทศ เพื่อไม่ให้เกิดความประมาท ในการใช้อำนาจ หรือขณะที่มีอำนาจ มีดังนี้

ผู้บริหารหมู่คณะ ถึงจะมีกำลังอำนาจ แต่เป็นคนพาล ย่อมไม่เป็นผลดี^๑

ชาวชนบทไม่ได้รับการพิทักษ์รักษา ถูกกดขี่ค่าธรรมเนียมนิยมไม่ชอบธรรม

กลางคืนโจรปล้น กลางวันข้าราชการข่มเหง

ในแว่นแคว้นของผู้ปกครองชั่วร้าย ย่อมมีคนอาธรรมมากมาย^๒

ดังสุภาษิตที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ตามทฤษฎะหรือแนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้ที่มีอำนาจ และผู้นำประเทศ เมื่อมีอำนาจในทางการเมืองการปกครองแล้ว ไม่ควรใช้อำนาจไปข่มเหงประชาชน หรือผู้ที่มีความคิดเห็นต่างจากพวกตน ให้ได้รับความเดือดร้อน คนในสังคมมีจำนวนมากที่ย่อมมีความคิดเห็นต่างกันเป็นธรรมดา แต่ควรใช้ธรรม คือ เมตตา และความอดทนในการอยู่ร่วมกัน แต่อัตตจริยปฏิบัติก็เป็นการแสดงให้เห็นสังคมนั้นๆ ความเป็นตัวของตัวเองของคน และผู้นำสังคม เน้นอนสังคมไทยปัจจุบันมีความแตกต่างด้านความคิดอย่างรุนแรงตามที่ทราบแล้ว แต่ไม่ได้หมายความว่าสังคมไทยกลับมาสู่ความปรองดองไม่ได้ ถ้าผู้นำทุกกลุ่มมีความเป็นตนเอง โดยยึดหลักจริยธรรมทางพุทธศาสนา ไม่ว่าหลักอัตตจริยปฏิบัติ หลักอภิธานียธรรม ๗ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักอคติ ๔ เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมประชาธิปไตยเต็มใบตามที่ทุกคนคาดหวัง โดยหลักอัตตจริยปฏิบัติ ถึงแม้หลายคนจะกล่าวเป็นหลักเน้นตนเองเป็นสำคัญก็ตาม แต่ถ้าผู้นำหรือคนในสังคมไทยมีความคิดดี ทำดี โดยเริ่มที่ตนเองก่อนก็อาจจะทำให้การบริหารหรือการดูแลสังคมได้ง่ายขึ้น สังคมก็ไม่เกิดเหตุการณ์เลวร้ายตามที่เป็นอย่างได้

ดังนั้น อัตตจริยปฏิบัติที่เป็นแนวคิดทางการเมืองของพุทธปรัชญาเถรวาทที่พุทธองค์ทรงตรัสนั้น ก็สามารถนำมาเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะทำให้การปกครองของไทยในปัจจุบันมีความสงบสุขร่มเย็นได้ เหมือนกับการใช้กฎหมาย ซึ่งถ้าตนเตือนตนได้ก็เท่ากับว่า เราใช้กฎหมายโดยตัวเอง ห้ามตนเองกระทำผิดได้ ก็เท่ากับเราบริหารสังคมร่วมกับผู้นำอย่างถูกต้อง ดังพุทธพจน์ที่ว่า

“บุคคลพึงยังตนให้ตั้งอยู่ในคุณธรรมอันสมควรก่อน แล้วพึงพริ้งพริ้วสอนผู้อื่น ในภายหลัง บัณฑิตประพฤตินายอย่างนี้แล้ว พึงไม่เศร้าหมอง”^๓ เมื่อผู้ใด วายข้ามน้ำ ถ้าโคเจ้าผู้ไปตรง โคหมดยุ้งนั้นก็ไปตรงตามกัน เพราะมีผู้นำ

^๑ พุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๒๔๔๐/๔๓๘.

^๒ พุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๒๔๒๒/๔๓๔.

^๓ พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๕๘/๕๒.

ที่ไปตรงฉันใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันนั้น บุคคลใดได้รับสมมติให้เป็นใหญ่
หากบุคคลผู้นั้นประพฤติชอบธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็พลอยดำเนิน
ตาม ทั้งแวนแคว้นก็จะอยู่เป็นสุข หากผู้ปกครองตั้งอยู่ในธรรม”^๔

จะเห็นได้ว่า แต่ละบุคคลควรยึดตนเองเป็นที่ตั้งในแนวทางที่ถูกต้อง มีเหตุผล ชอบ
ธรรม ในการดำรงตนอยู่ในสังคมและประเทศชาติ โดยการฝึกตนให้มีวินัยต่อตนเอง ซึ่งเป็น
แบบอย่างที่ดีต่อสังคมและผู้อื่น และผู้นำควรพัฒนาตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจ คือ ไม่คิดชั่ว พูด
ชั่ว ทำชั่วที่เป็นเหตุแห่งความเดือดร้อนแก่ตนเองและสังคม ดังพุทธพจน์ ที่ว่า “บุคคลชนะหมู่
มนุษย์ตั้งล้านคน ในสมรภูมิ ยังไม่ชื่อว่า เป็นผู้ชนะสงครามอย่างเด็ดขาด คนที่ชนะตนเองได้เพียง
คนเดียวนี้สิ จึงชื่อว่า เป็นผู้ชนะสงครามได้อย่างเด็ดขาด”^๕

๔.๒ แนวคิดโลกาธิปไตย คือ ความมีโลกเป็นใหญ่

โลกาธิปไตย คือ ความมีโลกเป็นใหญ่ ความมีโลกเป็นใหญ่ในที่นี้คือ มนุษย์หรือโลกคือ
หมู่สัตว์ ในทางการเมืองการปกครอง คือการยึดเสียงของประชาชนคนส่วนใหญ่ ที่มีแนวคิดตรงกัน
ว่าควรยึดตามหลักที่ประชาชนคนส่วนใหญ่ลงความเห็นเท่านั้น ว่าเห็นสมควรอย่างไรก็ปฏิบัติ
ตามนั้น ระบบโลกาธิปไตย นี่คือการยึดแนวทางสังคมหรือความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่เป็นที่ตั้ง
เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ระบบประชาธิปไตย ประชาชนและสังคมมีมติอย่างไรให้ยึดถือปฏิบัติตามนั้น
เป็นการเคารพสิทธิและเสรีภาพตามมติของมหาชน แต่ถ้าคนส่วนใหญ่เป็นคนดีมีศีลธรรมหรือ
จริยธรรม ในการลงความเห็นในการบริหารปกครองบ้านเมืองก็เป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าหากคนส่วนใหญ่
ไม่มีศีลธรรมหรือจริยธรรม มีมติหรือความเห็นชอบไม่ถูกต้องชอบธรรม มตินั้นยังอันตราย อาจ
ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติบ้านเมือง ซึ่งมีพุทธสุภาษิตที่กล่าวเตือนสติให้ข้อคิดผู้ที่มี
อำนาจ ผู้นำประเทศ เพื่อไม่ให้เกิดความประมาท และในการลงความเห็นต่าง ๆ ขณะที่อำนาจ มี
ดังนี้

คนพาล เป็นผู้นำไม่ได้^๖

ผู้ปกครองแผ่นดินมีปัญญา พึงแสวงสุขเพื่อปวงประชา^๗

^๔ อ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๗๐/๙๘.

^๕ ช.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๐๓/๔๐.

^๖ ช.ชา. (ไทย) ๒๗/๓๑๓/๘๙.

^๗ ช.ชา. (ไทย) ๒๗/๑๐๕๖/๒๑๔.

ผู้ครองแผ่นดิน ถึงจะมีอำนาจยิ่งใหญ่ ประมาทธรรมเสียแล้วก็ร่วงจากรัฐ^๙

ดังสุภาษิตที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ตามทฤษฎีหรือแนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาท หากยึดตามกฎของคนส่วนมากในทางการเมืองการปกครองเป็นสำคัญ ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะทุกคนได้ใช้สิทธิเสรีภาพในการออกความเห็นในการลงมติร่วมกัน ในการบริหารจัดการบ้านเมือง แต่ถ้าหากผู้มีอำนาจ ประชาชน และผู้นำประเทศ ไม่มีธรรม ไม่ยึดมั่นในความถูกต้อง อาจนำพาประเทศไปสู่ความวุ่นวายและล่มจมได้ แต่โลกาธิปไตย เป็นการยึดคนส่วนใหญ่ในประเทศ ในองค์กร หน่วยงาน ชุมชน สังคม หรือว่าความเห็นของคนส่วนใหญ่ในประเทศไทยปัจจุบัน ทั้งฝ่ายเสื้อเหลืองและฝ่ายเสื้อแดง ที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ส่วนฝ่ายเสื้อเหลืองเห็นว่าฝ่ายตรงข้ามหรือรัฐบาล ซึ่งมีเสียงส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องชอบธรรม อาจทำให้ประเทศชาติล่มจมได้ ฉะนั้นทุกคนทุกกลุ่มที่มีความขัดแย้งกัน ล้วนแต่หวังดีต่อชาติด้วยกัน แต่อาจมีเป้าหมายด้านความคิดที่แตกต่างกัน เพราะคนส่วนใหญ่ย่อมมีทั้งคนดีและคนไม่ดีร่วมอยู่ด้วยกัน แน่นนอนสังคมไทยปัจจุบันมีความแตกต่างด้านความคิดอย่างรุนแรงตามที่ทราบแล้ว แต่ไม่ได้หมายความว่าสังคมไทยกลับมาสู่ความปรองดองไม่ได้ ถ้าผู้นำทุกกลุ่มมีความเป็นโลกาธิปไตยโดยยึดหลักจริยธรรมทางพุทธศาสนา ไม่ว่าหลักโลกาธิปไตย หลักอภิปรายธรรม ๗ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักอคติ ๔ เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมประชาธิปไตยเต็มใบตามที่ทุกคนคาดหวัง โดยหลักโลกาธิปไตย ถึงแม้หลายคนจะกล่าวเป็นหลักเน้นคนส่วนใหญ่เป็นสำคัญก็ตาม แต่ถ้าผู้นำหรือคนในสังคมไทยมีความคิดดี ทำดี โดยเริ่มที่ตนเองก่อนก็อาจจะทำให้การบริหารหรือการดูแลสังคมได้ง่ายขึ้น สังคมก็ไม่เกิดเหตุการณ์เลวร้ายตามที่เป็นอย่างได้

ดังนั้น โลกาธิปไตยที่เป็นแนวคิดทางการเมืองของพุทธปรัชญาเถรวาทที่พุทธองค์ทรงตรัสนั้น ก็สามารถนำมาเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะทำให้การปกครองของไทยในปัจจุบันมีความสงบสุขร่มเย็นได้ เหมือนกับการใช้กฎหมาย ซึ่งถ้าตนเตือนตนได้ก็เท่ากับว่า เราใช้กฎหมายโดยตัวเอง ห้ามตนเองกระทำผิดได้ ก็เท่ากับเราบริหารสังคมร่วมกับผู้นำอย่างถูกต้อง ดังจะเห็นได้จากกระแสพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า

“บ้านเมืองนั้นมีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึงไม่ใช่ทำให้ทุกคน

^๙ พ.ชา. (ไทย) ๒๘/๕๑/๑๒.

เป็นคดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และ
ควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจ ไม่ทำความเดือดร้อนให้คนอื่น^๙

จะเห็นได้ว่า จากพระบรมราโชวาทนั้น คุณสมบัติของผู้นำประเทศในการบริหาร
บ้านเมือง ที่สำคัญนั้นต้องเป็นคนดีมีคุณธรรม ตามหลักของผู้ปกครอง และผู้นำควรได้รับการ
พัฒนาตามกระบวนการของมนุษย์ กล่าวคือ มีการศึกษาดีและประกอบด้วยคุณธรรมของ
ผู้ปกครองตามหลักการพระพุทธศาสนา คือ หลักทศพิธราชธรรม เป็นต้น

๔.๓ แนวคิดธรรมาธิปไตย คือ ความมีธรรมเป็นใหญ่

ธรรมาธิปไตย คือ ความมีธรรมเป็นใหญ่ เป็นการยึดธรรมหรือความถูกต้องมีเหตุผล
เป็นประโยชน์กับทุกคนมากที่สุด และก่อให้เกิดความสงบ ไม่ทำให้ประชาชนหรือผู้อยู่ใต้บังคับ
บัญชา เกิดความเดือดร้อน ลำบากกาย อึดอัดใจ ระบบธรรมาธิปไตย เป็นการยึดหลักความ
ถูกต้อง มีเหตุผล และความดีงาม ความเป็นระเบียบ ตามกฎเกณฑ์กติกาที่ชอบธรรมที่สุด แห่ง
หลักการทางการเมืองในการบริหารปกครองบ้านเมืองเพื่อความสงบสันติ ถ้าผู้นำประเทศ หรือผู้มี
อำนาจยึดหลักแนวคิดธรรมาธิปไตย เป็นองค์ประกอบในทางการเมืองการบริหารจัดการประเทศ
เพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีความสุข แต่ถ้ามองในทฤษฎะมนุษย์ในยุคโลกปัจจุบันก็เป็นสิ่งที่ยาก
ในการนำไปใช้เป็นองค์ประกอบในทางการเมืองการปกครองและการบริหารจัดการ แต่ถ้าหาก
นำไปพิจารณาในการปรับใช้และส่งเสริมในทางการเมืองการปกครอง ดังที่ผู้วิจัยได้เสนอแนวคิด
ทางการเมืองการปกครองในพุทธปรัชญาเถรวาท และหลักธรรมที่ส่งเสริมแนวคิดทางการเมืองการ
ปกครอง ในบทที่สองนั้น ผู้วิจัยเห็นว่ก็เป็นสิ่งที่ดี ต่อประเทศชาติบ้านเมือง และมีพุทธสุภาษิต
ที่กล่าวเตือนสติให้ข้อคิดผู้ที่มีอำนาจ ผู้นำประเทศ เพื่อไม่ให้เกิดความประมาท ในการเป็นผู้นำ
ด้านบ้านเมือง ด้านความคิด และการบริหารปกครองประเทศ เพื่อให้อยู่ในกรอบแห่งความถูกต้อง
เป็นธรรม มีเหตุผล ไม่ละเมิดต่อกฎกติกาที่ชอบธรรม มีดังนี้

เมื่อฝูงโคว่ายน้ำข้ามฟากอยู่ ถ้าโคนำฝูงไป โคทั้งหมดก็ว่ายน้ำไปตาม ฉันทิ^{๑๐}

ในหมู่มนุษย์ก็ฉันทิฉันนั้น ผู้ใดได้รับแต่งตั้งเป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม

จะป่วยการกล่าวไปใย ถึงประชาชนที่เหลือ ถ้าราชาไม่ตั้งอยู่ในธรรม

^๙ ธีรโชติ เกิดแก้ว, พระพุทธศาสนากับปัญหาสังคม, (ปทุมธานี : โรงพิมพ์สื่อตะวัน, ๒๕๔๗),
หน้า ๑๔๐.

^{๑๐} อภ.จตุกก. (บาลี) ๒๗/๗๐/๙๘-๙๙, อภ.จตุกก. (ไทย) ๒๗/๗๐/๗๔-๗๕.

รัฐทั้งหมดย่อมอยู่เป็นทุกข์

ผู้มีภาระปกครองรัฐ จงอย่าได้ประมาทเลย^{๑๑}

ดังสุภาษิตที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ตามทฤษฎะหรือแนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้มีอำนาจ ผู้นำประเทศ จะต้องมีความดีในตนเอง ไม่หลงในอำนาจยศตำแหน่ง จนลืมนึกแลบำบัตทุกข์ บำรุงสุข แก่มวลประชา ควรเป็นแบบอย่างที่ดีต่อประชาชน และในการบริหารปกครองบ้านเมือง ควรยึดแนวทางธรรมาธิปไตย เพื่อความผาสุกของคนในชาติ อย่างไรก็ตาม การปกครองทุกระบบ นั้นล้วนมีข้อบกพร่องผิดพลาดได้ทั้งสิ้น “ทุกระบบอาจมีข้อบกพร่อง ส่วนที่บกพร่องคือสิ่งที่ไม่เป็น ธรรม ถ้าแก้ไขส่วนนั้นให้เป็นธรรมได้ ระบบอะไรก็เป็นธรรมเหมือนกันหมด”^{๑๒} และพุทธปรัชญาเถรวาทมองการเมือง รัฐ และรัฐบาลจะดีหรือไม่ดี ความสงบสุขของบ้านเมืองล้วนแต่ก่อกำเนิดจากมนุษย์ทั้งนั้น เมื่อมนุษย์เกิดขึ้นมากก็มารับผิวดอกของโลกร่วมกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้ามนุษย์มีศีลธรรมไม่ว่า ผู้ปกครองหรือประชาชน รัฐ และรัฐบาลประเทศชาติก็สงบสุข การปกครองบ้านเมืองให้สงบสุขไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคล หมู่คณะ สังคมหรือระหว่างประเทศล้วนเป็นเรื่องของศีลธรรม พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ธรรมเท่านั้นประเสริฐที่สุด ในสังคมมนุษย์ ทั้งโลกนี้และโลกหน้า”^{๑๓} ดังปรากฏในพระไตรปิฎก พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค ดังนี้

การแสดงธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นเป็นไปเพื่อเกื้อกูล แก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย’ เทพบาง เหล่ากล่าวอย่างนี้ว่า ‘ท่านผู้นิรทุกข์ทั้งหลาย พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๔ พระองค์ จงยกไว้ก่อนเถิด ขอให้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นใน โลก ๓ พระองค์ และทรงแสดงธรรมเหมือนพระผู้มีพระภาคเถิดหนอ (เพราะ) การเสด็จอุบัติขึ้นและการแสดงธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์นั้นเป็นไปเพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่อ อนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูลเพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ ทั้งหลาย’ เทพบางเหล่ากล่าวอย่างนี้ว่า ‘ท่านผู้นิรทุกข์ทั้งหลาย พระ สัมมาสัมพุทธเจ้า ๓ พระองค์ จงยกไว้ก่อนเถิด ขอให้พระสัมมาสัมพุทธ

^{๑๑} พ.ช. (ไทย) ๒๗/๒๕๑๙/๔๓๓-๔๓๔.

^{๑๒} ปรีชา ช้างขวัญยืน, **ทฤษฎะทางการเมืองของพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สามัคคีสาส์น, ๒๕๔๐), หน้า ๒๗๐.

^{๑๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๓๐/๙๗.

เจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ๒ พระองค์และทรงแสดงธรรมเหมือนพระผู้มีพระภาคเกิดหนอ(เพราะ) การเสด็จอุบัติขึ้นและการแสดงธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นเป็นไปเพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มากเพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่อบุญเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย^{๑๔}

มองในแง่พุทธปรัชญา ถือว่า การเมืองเกิดขึ้นจากสังคมมนุษย์ที่อยู่รวมกันมาก ๆ ได้กำหนด กฎเกณฑ์ กติกา ในการปกครองและการบริหารบ้านเมืองขึ้น ไม่ว่าบ้านเมืองจะดีหรือไม่ดี จะสงบหรือไม่อย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับมนุษย์ที่จะใช้ปัญญาในการคิด และการเลือกที่จะบริหารจัดการให้อยู่ตามกฎของสังคม การเมืองเป็นเรื่องของกลุ่มคนทุกคน เป็นระบบการบริหารบ้านเมืองเพื่อให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุข ไม่ว่าจะแยกอำนาจการบริหารออกเป็นกี่อย่างก็ตาม พระพุทธศาสนาจะมีบทบาทหนึ่ง ในทางรัฐศาสตร์พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงหลักของพระราชาไว้ดีมาก เช่น ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร ราชสังคหวัตถุ แต่ในขณะเดียวกันก็ทรงแสดงระบบนิติบัญญัติ ระบบรัฐสภาไว้เหมือนกัน โดยกล่าวถึงสภาที่ต้องมีสัตบุรุษ คือ ที่ประชุมของคนดี พุดเป็นธรรม ลดราคะ โทสะ โมหะ ในภาคตุลาการก็มีหลักวินัยธร มีคณะบุคคลเข้ามาทำงานด้านวินัยจรรยาบรรณคดีของหลักสัมมาวาณีย์ หลักอธิกรณสมณะ เพราะฉะนั้น โครงสร้างของพระพุทธศาสนาจึงเป็นโครงสร้างการบริหารอยู่แล้ว มีการแนะนำสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนที่มีฐานะตำแหน่งทางการเมืองให้เป็นนักการเมือง เป็นข้าราชการ เป็นพระราชาที่ดี เช่น ทรงแสดงแก่พระเจ้าปเสนทิโกศลว่า ลักษณะการเป็นพระราชาที่ดีเป็นอย่างไร ทำให้พระองค์เป็นฐานเป็นศูนย์กลางของกุศลกรรมบถ คือการทำความคิด เมื่อบริหารบ้านเมืองโดยพื้นฐานนี้อาณาประชาราษฎร์ย่อมอยู่เป็นสุข^{๑๕} แต่ทุกวันนี้สังคมไทยเกิดความแตกแยกสามัคคีของคนในชาติทางด้านความคิดทางการเมืองการปกครอง ประชาชนบางกลุ่มเห็นว่าผู้นำไม่มีความน่าเชื่อถือ ยึดพวกมากลากไป มีการทุจริต จนทำให้ประเทศชาติเสียหาย และที่สำคัญ ผู้นำรัฐหรือผู้นำประเทศ ผู้บริหาร และนักปกครอง ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับประยุกต์ใช้เข้ากับการทำงานบริหารประเทศ และองค์กรต่าง ๆ เพื่อช่วยเสริมความมั่นคงแห่งความสงบ และความผาสุกของประชาชนและประเทศชาติบ้านเมือง

^{๑๔} ที.ม. (ไทย) ๒/๒๔๙/๒๓๒.

^{๑๕} ฐิตินันท์ กันทะเตียน, “พระสงฆ์กับการเมือง : แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาศาสนาเปรียบเทียบ (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑),

ดังนั้น ธรรมาธิปไตย เป็นการยึดธรรมในการปกครอง ตามแนวคิดทางการเมืองในพุทธปรัชญาเถรวาทที่พุทธองค์ทรงตรัสนั้น คือ ความถูกต้อง ดีงาม มีเหตุผล และยึดประโยชน์ของประชาชน สังคมเป็นที่ตั้ง ก็สามารถนำมาเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะทำให้การปกครองของไทยในปัจจุบันมีความสงบสุขร่มเย็นได้

๔.๔ สรุปวิเคราะห์

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้นคือแนวคิดทางการเมืองหรือการปกครองในพุทธปรัชญาเถรวาท มีอรรถาธิปไตย โลกาธิปไตย ธรรมาธิปไตย ในทรรศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท มิได้สนับสนุน อรรถาธิปไตย และโลกาธิปไตย ว่าทั้งสองแนวทางนั้นดีหรือไม่ดี แต่ถ้าผู้นำมีศีลธรรม มีเมตตา ทั้งสองอย่างนั้นก็เป็นที่น่าเคารพศรัทธาสามารถปฏิบัติตามได้ ยามใดผู้ปกครองหรือผู้บริหารประเทศ ขาดศีลธรรม ขาดเมตตา ประเทศชาติและประชาชนก็ยากที่จะอยู่อย่างสงบ จะเกิดแต่ความวุ่นวายในบ้านเมือง แต่ถ้าใช้หลักธรรมาธิปไตยเสริมแนวคิดทางการเมืองในการบริหารปกครองประเทศชาติบ้านเมือง ในมุมมองผู้วิจัยคิดว่าประเทศไทยคงจะสงบอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และเมื่อกล่าวถึงแนวทางหลักธรรมาธิปไตย ก็เป็นสิ่งที่ยากในการปฏิบัติในโลกแห่งการมีกิเลส ความอยาก การมียศ มีตำแหน่งหรือความรู้ที่เป็นโลกียะ คือความรู้ที่ยังมีความต้องการ ที่มีกิเลส เพราะหลักแนวคิดทางการเมืองในพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นอุดมคติ เป็นความรู้โลกุตระ คือความรู้จริงที่ไม่มีกิเลส จะใช้ได้ก็เฉพาะประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาและได้รับการปฏิบัติธรรม มีคุณธรรมในใจ ประเทศที่ไม่นับถือพุทธศาสนาก็ยากในการนำไปปฏิบัติ ถึงแม้ประเทศไทยที่นับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ถ้าไม่นำแนวคิดนี้ไปพิจารณาปฏิบัติก็ยากที่จะสำเร็จ เนื่องจากแนวคิดแบบธรรมาธิปไตย เป็นอภิปรัชญาหรือความจริงแห่งความผาสุก สงบ สันติ ของประชาชนและคนในโลก และประเทศชาติอย่างแท้จริง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางหลักธรรมาธิปไตย ไปช่วยเสริมสร้างการเมืองการปกครองของไทยเพื่อความสงบสันติของคนในชาติ และการนำหลักธรรมที่ส่งเสริมแนวคิดทางการเมืองในพุทธปรัชญาเถรวาท ในการส่งเสริมการปกครองของไทยปัจจุบันนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ พระราชา ผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้านเมือง ผู้ปกครอง ผู้นำประเทศ ผู้บริหาร และหัวหน้าองค์กรทั้งหลาย ที่ควรศึกษาแนวคิดทางพุทธปรัชญาเถรวาท ไปปรับใช้และส่งเสริมเข้ากับการเมืองการปกครองการบริหารประเทศและประชาชน ดังที่ หลวงพ่อพุทธทาสกล่าวว่า ธรรมะกับการเมืองเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้ เพราะธรรมะเป็นของพุทธบริษัทอยู่โดยตรง ถ้าการเมืองยังเกี่ยวกับธรรมะเท่าไร การเมืองก็ต้องเกี่ยวกับพุทธบริษัทมากเท่านั้น ธรรมะกับ

การเมือง เป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้ แยกกันเมื่อไร การเมืองก็กลายเป็นเรื่องทำลายประเทศและโลก
ขึ้นมาทันที^{๑๖}

^{๑๖} พุทธทาสภิกขุ, **การเมืองคือธรรมะ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัชรินทร์การพิมพ์, ๒๕๓๑),